8. MÍSTOPIS FARNOSTI SUDĚJOV

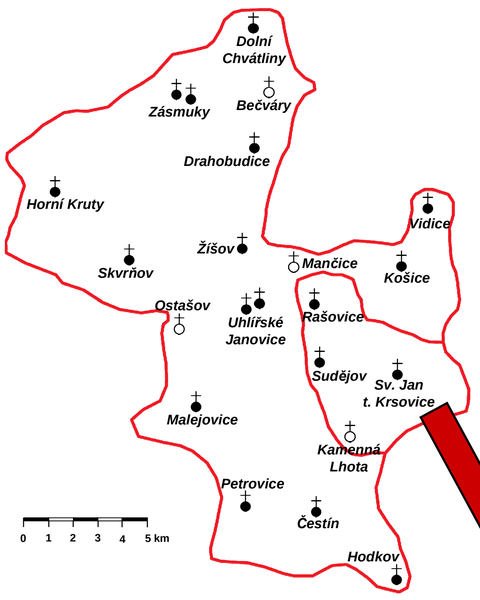

Obr. 1: Současná Římskokatolická farnost Uhlířské Janovice a původní farnost Sudějov.

Oblast, o niž pečovali sudějovští duchovní, zahrnovala po celou dobu těchto 10 vesnic a osad: Sudějov, Kraličky, Kralice, Krsovice (Sv. Jan), Všesoky, Vernýřov, Švábínov, Kamenná Lhota, Pivnisko, Žandov. Do roku 1787 patřily k Sudějovu ještě Onomyšl a Nepoměřice, ty však byly při reorganisaci farností navráceny zpět k faře v Bykáni, naopak Rašovice, Netušil a Buda byly při stejném přesunu odtrženy od Solopisk a připojeny k Sudějovu.

Farnost Sudějov vznikla na základech dvou středověkých farností, a to Krsovic a Rašovic (tehdy zvaných podle tvrze a vsi Beřice). Jejich příslušenství, t.j. záduší a hřbitovy, se staly nezbytnou součástí nově vzniklé farnosti v Sudějově. Součástí duchovního života v krajině však nebyly pouze kostely, ale také nejrůznější křížky a další drobné sakrální památky, které bývaly obvykle postaveny obcemi nebo jednotlivými rodinami. Ty je následně nechávaly posvětit knězem (vyjmout z běžného užívání a převést do roviny duchovní). Někde na pomezí pak bývaly zvoničky, ty byly původně zřizovány ve všech vsích z nařízení Marie Teresie k protipožárním účelům, ale zvonky na nich často byly slity k úctě svatých a bývaly svěceny. Na území celé bývalé sudějovské farnosti se však nesetkáme se zvonky staršími než z 20. let 20. stol., protože všechny obecní zvonky zde byly za 1. světové války zrekvírovány.

1) Křížek a zvonička v Netušilu

Na železný křížek a zvonek se složila celá obec Netušil a 18. června 1893 byly slavnostně posvěceny za účasti zástupů lidí. Od té doby je křížek udržován v původní podobě, ale zvonek již není přítomen, byl rekvírován během 1. sv. války (pravděpodobně v roce 1915).

15) Zaniklý dřevěný kříž v Kralicích

V Kralicích stával dřevěný kříž s vyobrazením Ježíše Krista, pravděpodobně na návsi v místě současné zvoničky. Již v roce 1828 se hovoří o jeho obnově, k níž pak došlo ještě jednou, a to v roce 1868. Od té doby se zprávy o křížku ztrácí, na místě dnes stojí jen dřevěná zvonička.

2) Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Rašovicích

Původně gotický kostel se připomíná poprvé roku 1350 jako farní, po roce 1420 byl podobojí (husitský). Někdy po roce 1440 byla zřejmě fara opuštěna, ale nelze s jistotou říci kdy. V roce 1747, kdy byl kostel již filiální k Solopiskům, byl barokně přestavěn. Vedle kostela je samostatně stojící zvonička, která nesla až do 1. sv. války více než třímetrákový zvon zasvěcený Panně Marii, ulitý pravděpodobně v roce 1511 v dílně známého kutnohorského zvonaře Jakuba Ptáčka. Druhý zvon z roku 1751 asi pochází ze stejné pražské dílny jako jeden ze sudějovských zvonů, tento přežil nakonec šťastně obě války. Ke kostelu patří i hřbitov, který byl původně přímo okolo kostela, ale v roce 1883 byl postaven nový kousek nad ním a ostatky tam byly přeneseny. Kříž na hřbitově, ozdobený citátem Tomáše Kempenského *„Neníť spasení duše, ani naděje života věčného jedině v kříži“*, pochází až z roku 1893, kdy byl zhotoven za 161 zl. sochařem J. Černým z Hořic. Na hřbitově také odpočívají dva sudějovští faráři P. Šulc a P. Elias.

3) Kaplička u Rašovic

Zřejmě někdy za působení P. Grigara (1824-41) byla postavena malá otevřená zděná kaplička Josefem Joslem, revírníkem kbelského panství, při odbočce ke kbelské hájovně. Později po zániku hájovny ji nejprve roku 1879 opravoval Josef Bouša, rolník z Rašovic, č.p. 21, a roku 1887 byla po průtazích uznána obcí Rašovice za obecní. Kaplička se kromě nové střechy a nového železného krucifixu namísto dřevěného zachovala ve stavu z roku 1879.

14) Moravcův křížek mezi Kralicemi a Krsovicemi

Kříž postavil a 6. srpna 1899 nechal posvětit František Moravec, rolník z Kralic, č.p. 30. Tento křížek byl vyvrácen neznámým pachatelem 29. října 1906, ale dalšího roku na slavnost Nejsvětější Trojice byl obnoven a po jeho stranách byly zasazeny jírovce, jež zde rostou podnes.

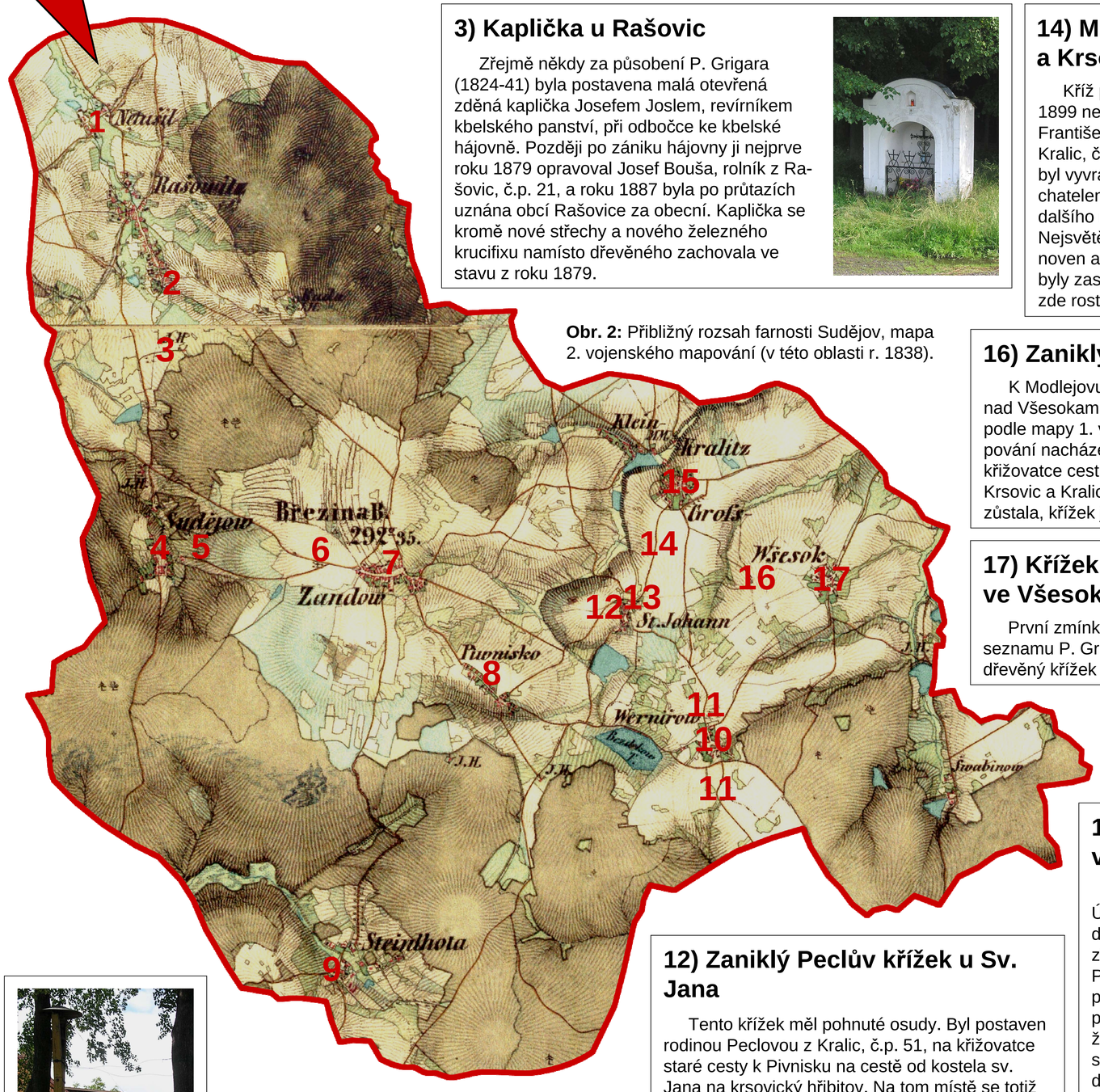

Obr. 2: Přibližný rozsah farnosti Sudějov, mapa 2. vojenského mapování (v této oblasti r. 1838).

16) Zaniklý křížek na Modlejově

K Modlejovu se říkalo návrší nad Všesokami, na němž se podle mapy 1. vojenského mapování nacházel křížek na křižovatce cest z Všesok, Krsovic a Kralic. Křižovatka zůstala, křížek již dávno ne.

17) Křížek a zvonička ve Všesokách

První zmínka o křížku je opět ze seznamu P. Grigara, kdy zde stával dřevěný křížek s „hodnotným“ vyobrazením Ježíše Krista vymalovaným na plechu. 3. října 1897 byl tento křížek nahrazen novým kamenným.

4) Socha sv. Jana Nepomuckého v Sudějově

(foto: 80. léta 20. století)

V Sudějově byla roku 1749 (dle vročení) postavena z výtěžků z poutí socha sv. Janu Nepomuckému. Původně stávala v zatáčce pod návsí u č.p. 29, ale roku 1903 byla při příležitosti otevírání nové školy přestěhována před ni. V roce 1929 sochu povalila lípa vyvrácená vichřicí a dvě lípy po bocích sochy musely být také odstraněny. Současná úprava s železným plůtkem a záhonkem pochází z téhož roku a je darem továrníků, kteří byli v Sudějově na letním bytě. Původně byla socha štafírovaná. V roce 1856 bylo štafírování obnoveno a Kristovo tělo na křížku pozlaceno, do dnešních dnů se však pochopitelně zachovala pouze vlastní kamenná socha.

13) Kostel sv. Jana Křtitele v Krsovicích

Kostel se poprvé připomíná již ve 13. st. Údajně v té době jistý uhlíř ze Žandova jeda do Hory Kutné s uhlím na místě kostela našel zlatý poklad, který věnoval na stavbu kostela. Pravděpodobnější je, že kostel nechali postavit vladykové z Kralic, ale nelogická poloha kostela (daleko od tvrze) naznačuje, že na pověsti by něco pravdy být mohlo, stejně jako to, že pověst byla zmíněna i na destičce z roku 1772 od faráře Františka Ignáce Gregora, která byla do kostela umístěna při dokončení jeho barokní přestavby a bývala v kostele až do jeho požáru v roce 1908. Z původního gotického kostela zůstaly některé prvky zachovány (např. boční portál). Asi 10 minut za vesnicí se nachází nový hřbitov, který byl založen po zrušení starého okolo kostela v roce 1839.

5) Křížek na okraji Sudějova

Křížek na okraji Sudějova patřil původně ještě do katastru Žandova, kterážto obec se o něj měla i starat (hranice sudějovského katastru se později posouvaly, aby tam patřily všechny sudějovské domy). Křížek je doložen už v roce 1770, v 19. století byl dřevěný s plechovým nápisem. 4. dubna 1910 ho však vyvrátila a zpřerážela vichřice a o rok později před svatoanenskou poutí byl postaven a posvěcen nový (pravděpodobně již současný železný). Z 1. na 2. června 1959 byl neznámým pachatelem křížek povalen, ale místní (Lahodovi, Hylasovi a Kronosovi) ho 17. července opravili.

7) Křížek a zvonička v Žandově

Na místě současného žandovského křížku byla dříve socha sv. Václava s plechovou stříškou, která tam podle neověřitelných zdrojů stávala již ve 2. pol. 17. století, kdy Žandov vlastnili jesuité. V roce 1882 však byla dřevěná socha natolik sešlá, že byl místo ní postaven a 9. července vysvěcen železný křížek s vyobrazením Ježíše Krista a Panny Marie pod křížkem. Místo bylo ohrazeno a okolo vysázeny lípy. V roce 1906 byla ještě doplněna lucerna, dar Františka Myslivečka, tesaře z č.p. 36, která se však nedochovala.

U křížku také stojí zvonička. Původní zvonek byl rekvírován za 1. světové války. Současný zvonek byl zavěšen a posvěcen 11. července 1948 a o té slavnosti se zachoval poměrně podrobný popis. Zvonek světil P. Šulc za asistence uhlířskojanovického děkana P. Michala Saláška a solopiského faráře P. Jaroslava Dvořáka, jeho promluva byla na téma „Co je to bratrství“. Dále promlouval o historii minulého zvonu Josef Uher, rolník z Hetlína a žandovský rodák, a konečně byly recitovány básně. Cena zvonku byla 5740,50 Kč.

Vedle křížku a zvoničky byl ještě 11. května 1919 při sázení lípy svobody odhalen a posvěcen pomník 13 zdejším mužům padlým v 1. sv. válce.

12) Zaniklý Peclův křížek u Sv. Jana

Tento křížek měl pohnuté osudy. Byl postaven rodinou Peclovou z Kralic, č.p. 51, na křižovatce staré cesty k Pivnisku na cestě od kostela sv. Jana na krsovický hřibitov. Na tom místě se totiž při pohřbu vyklopila mrtvola dvaadvacetiletého Josefa Pecla. Křížek byl ve stejném roce 1906 jako Moravcův křížek vyvrácen neznámým vandalem a už nebyl obnoven.

8) Křížek a zvonička v Pivnisku

Dřevěný křížek se připomíná v Pivnisku již za P. Grigara, ale jeho stáří není známé. Roku 1860 se však chudá obec za pomoci dobrodinců zmohla na pořízení nového, železného křížku s kamenným podstavcem. Hned vedle stojí zvonička, pro niž byl hned po válce, 27. dubna 1919 svěcen nový zvonek, jenž byl zřejmě rekvírován za následující války, protože 1948 se konala podobně jako v Žandově slavnost, při níž se posvětil nový zvonek ku cti sv. Vojtěcha.

Slavnost byla zahájena průvodem a následně proslovy P. Šulce a kandidáta filosofie Petránka. P. Šulc si do kroniky připsal poznámku: *„Poctivě a horlivě pracovali pro efekt slavnosti ti, kteří nejméně chodí do kostela.“*

11) Zaniklé křížky u Vernýřova

Tyto křížky byly značeny na mapě prvního vojenského mapování a od té doby se o nich nepodařilo najít žádnou zmínku.

6) Křížek na Březině

Křížek na bývalém rozcestí na Březině je pravděpodobně spolu s křížkem na kraji Sudějova nejstarší drobnou sakrální památkou, doložitelnou již od roku 1770 (uveden na mapě 1. vojenského mapování).

Původně zde býval dubový křížek s plechovým vyobrazením Ježíše Krista, 11. října 1896 však byl nahrazen novým, kamenným a místo dostalo nynější úpravu s lípami, jež dominují spolu s rozhlednou zdejšímu návrší.

(foto: Google mapy, únor 2012)

9) Kaplička v Kamenné Lhotě

Kapličku nechal postavit na svém pozemku Theodor Hrubý, svobodný pán z Jelení a Löwenherz, nákladem svým a příspěvky obyvatel Kamenné Lhoty. Kaplička byla zasvěcena sv. Václavu o slavnosti konané 20. srpna 1893. Po sametové revoluci byla kaplička nákladem rodiny Hrubých opět opravena.

10) Křížek a zvonička ve Vernýřově

Na návsi ve Vernýřově stával křížek již za P. Josefa Grigara, který první pořídil soupis drobných sakrálních objektů v obvodu sudějovské duchovní správy. V roce 1853 byl křížek nahrazen novým červeným. O datu instalace nového kamenného křížku však neexistuje zmínka. Křížek byl v nedávné době obnoven.

© Zdeněk Janovský, Marie Janovská, 2013